

COGNET - C.E.A.

Van K.H. Greenberg

Cognitive enrichment Network - Cognitive enrichment advantage

Een programma voor de basisschool om de eindtermen van
'leren leren'
te realiseren op een geïntegreerde wijze.

Een middel om 'leren leren' te integreren in therapie

I. Inleiding

De opdracht van de basisschool is duidelijk omschreven. In de teksten van het laatste decennium wordt binnen deze omschrijving ook steeds gewag gemaakt van 'leren leren'. Dit betekent:

- Leerlingen moeten woorden en begrippen m.b.t; het denken en het leren kennen.
- Leerlingen moeten denkvaardigheden en denkstrategieën kennen.
- Leerlingen moeten denkattitudes verwerven.
- Leerlingen moeten denkcompetenties verwerven.

Dit is een hele klus. Temeer omdat de inhoud van deze opdracht zelf geen onderwerp is geweest in de opleiding van de leerkrachten die ze moeten realiseren. Bij kinderen metacognitie ontwikkelen is niet evident wanneer men zelf zelden bevraagd of uitgedaagd werd op dat terrein.

Anderzijds bewijst de ervaring dat werken met programma's die de leerlingen uitdagen op het vlak van metacognitie, leidt tot leerlingen die zelfstandiger (kunnen) omgaan met hun opdrachten.

Cognet/C.E.A. is zulk programma. Het biedt de leerlingen de kans om op een geïntegreerde wijze de eindtermen m.b.t. 'leren leren' te realiseren. Hoe dit gebeurt en welke de basisideeën zijn vindt u verder in dit artikel.

II. COGNET of C.E.A.?

De oorspronkelijke naam van het programma was COGNET. Dat staat voor 'cognitieve enrichment network'. Katherine Greenberg is de auteur. In 2000 werd de naam veranderd in C.E.A.: Cognitive Enrichment Advantage. De inhoudelijke veranderingen zijn gering. Het is daarom niet noodzakelijk om in dit artikel COGNET te vergelijken met C.E.A. Wel baseren we ons op C.E.A., omdat dat de meest recente versie is van de auteur.

III. Basisideeën van Cognet/C.E.A.

Greenberg stelt dat we in een informatie-tijdperk leven. We worden overstelpt met informatie die niet alleen in kwantiteit voortdurend uitbreidt, maar ook steeds meer eisen stelt voor het verwerken ervan.

De intrede van het internet illustreert dit mooi: We kunnen over ontzettend veel thema's een massa informatie verwerven. Deze informatie is echter zeer 'ruw'. Alle pro en contra van een bepaald thema wordt ongecensureerd doorgezonden. Ik zal moeten leren selecteren. Dat vereist echter dat ik selectienormen ken, dat ik kan oordelen vanuit kaders. Tevens moet ik in vaardig zijn in het gebruik van de computer, ...enz.

Ideeën om Cognet/C.E.A. uit te werken haalde Greenberg bij Piaget, Feuerstein en Vygotsky, bij Shirley Brice Heath e.a.

Piaget geeft aan dat de cognitieve ontwikkeling van het kind geschiedt door de interactie van het kind met zijn omgeving. Vygotsky en Feuerstein zeggen dat kennis sociaal gestuurd wordt. Zij hechten veel belang aan de mediator die betekenis verleent aan de activiteit van het kind. Beiden zoeken via mediatie (interactiestijl) de 'zone van de naaste ontwikkeling' van het kind. Deze zone van de naaste ontwikkeling is het gebied dat net de grens die het kind bereikte overschrijdt, maar dat, mits tussenkomst van de mediator, door het kind kan ingenomen worden. In zijn 'theorie van de gemedieerde leerervaring' beschrijft Feuerstein welke de kwaliteitslabels zijn, die de interactie met het kind optimaliseren.

IV. Lange termijn doelen van Cognet/C.E.A.

*De klas-of therapieruimte als leerlaboratorium ontwikkelen, waarbij een samenwerkingsgeest het zelfstandig leren en het samenwerkingsleren bevordert vanuit de culturele achtergrond van elk kind.

*Het kind confronteren met gemedieerde leerervaringen.

*Door het gebruiken van 'de bouwstenen van het denken' en 'de instrumenten voor zelfstandig leren' het kind en zijn begeleider (ouder, leerkracht, therapeut, ...) eenzelfde begrippenkader aanreiken om het denken over het denken en voelen mogelijk te maken.

*Door het toepassen van Cognet/C.E.A. een dagelijks instrument benutten om het denken over het denken en voelen in de praktijk toe te passen.

*Het creëren van een internationaal netwerk m.b.t. deze thema's.

V. Inhoud van Cognet/C.E.A.

De 'bouwstenen van het denken' en 'de instrumenten voor zelfstandig leren' vormen de inhoud van het Cognet/C.E.A. programma

De volgende **bouwstenen voor het denken** worden behandeld:

- *Verkenning*: systematisch zoeken naar informatie m.b.t. de taak.

- Planning*: een georganiseerde aanpak van de taak voorbereiden en toepassen.
- Uitdrukken*: De gedachten en handelingen binnen de leerervaring in communicatie kunnen brengen.
- Geheugen*: De mate waarin iemand zijn denkruimte kan vergroten, informatie uit het geheugen kan oproepen en relaties kan leggen tussen de verzamelde informatie.
- Vergelijken*: Gericht zijn op het ontdekken van gelijkenissen en verschillen tussen verschillende delen van de leerervaring.
- Probleemidentificatie*: De mate waarin iemand problemen aanvoelt en erop gericht is ze precies in kaart te brengen.
- Geïntegreerd denken*: De mate waarin iemand tezelfdertijd verschillende informatiebronnen, die deel uitmaken van een gegeven gebeurtenis, kan verwerken.
- Relateren*: De mate waarop iemand gericht is op het associëren van een activiteit met een andere en om deze associatie op een zinvolle manier te gebruiken.
- Precisie en nauwkeurigheid*: De mate waarin iemand gericht is op het precies begrijpen en het nauwkeurig gebruiken van woorden en begrippen.
- Tijds -en ruimtebegrip*: De mate waarin iemand de basisideeën begrijpt over hoe dingen met mekaar in verband staan wat betreft grootte, vorm en afstand t.o.v. elkaar (ruimte) en de mate waarin iemand inzicht heeft in het maatstelsel dat gebruikt wordt om de periode tussen 2 gebeurtenissen of de periode tijdens dewelke iets gebeurt, te omschrijven en te definiëren (tijd).
- Selectieve aandacht*: De mate waarop iemand gericht is op het kiezen van relevante informatie bij het beschouwen van gedachten en gebeurtenissen.
- Probleemidentificatie*: De mate waarin iemand problemen aanvoelt en erop gericht is om ze precies in kaart te brengen.

De volgende instrumenten voor zelfstandig leren worden behandeld:

- Persoonlijke zingeving*: De zin die je zelf aanvoelt, en die de basis vormt van de intrinsieke motivatie om te leren en te denken.
- Openheid voor uitdaging*: Je bewust zijn van de gevoelens, en het effect ervan op je handelen, die nieuwe, complexe en moeilijke taken oproepen; weten hoe je met uitdagingen kunt omgaan.
- Bewustzijn van veranderbaarheid*: Je ervan bewust zijn dat je je leven door verandert en deze veranderingen verwachten, nastreven en benutten.
- Bekwaamheidsgevoelen*: Het gevoel dat je ervaart wanneer je weet dat je iets aankunt; zonder dat gevoel ontwijk je denk- en leersituaties; met dat gevoel heb je zelfvertrouwen en ben je gemotiveerd om te leren.
- Zelfregulering*: je gedachten en handelingen controleren.
- Doelgerichtheid*: Initiatief nemen bij het vooropstellen en nastreven van (realistische) doelen.
- Zelfontplooiing*: Bewustzijn van je eigenheid als individu; je eigen mogelijkheden optimaal zoeken te ontplooien.
- Deelgenootschap*: Ideeën, gedachten en gevoelens expliciteren en met anderen delen.

VI. De vorm van Cognet/C.E.A.

Het is de bedoeling van dit programma dat het op een geïntegreerde wijze wordt gebruikt in het gewone basisonderwijs. Ook voor het buitengewone basisonderwijs is het geschikt voor leerlingen met leerproblemen, met licht mentale achterstand of met gedragsproblemen.

De leerkracht geeft de gewone lessen van elke dag. In deze lessen wordt tijd vrijgemaakt om na te denken over het denkproces dat tijdens deze lessen aan bod kwam. Tijdens dit moment wordt in de 'gewone' les een 'mini-les' van Cognet/C.E.A. ingevoegd. Deze mini-les bevat een gedachte rond een bouwsteen van het denken of een instrument voor zelfstandig leren. Zo bevat Cognet/C.E.A. 240 mini-lessen, waarvan er dagelijks één of meerdere aan bod komen. Door deze mini-lessen doorheen de verschillende jaren telkens opnieuw te hernemen in een verschillende lescontext, leren de leerlingen denken op metacognitief niveau.

VII. De leerkrachtenstijl: mediatie

De stijl waarop de kinderen tijdens de les of therapie benaderd worden, is van groot belang binnen Cognet/C.E.A. Greenberg putte voor deze stijl uit de 'theorie van de gemedieerde leerervaring' van Feuerstein. Van de leerkrachten en therapeuten wordt verwacht dat zij zich deze stijl eigen maken.

VIII. Cognet/C.E.A. in therapie

Omdat het meestal niet mogelijk is, noch nodig, om de ideeën uit de 240 mini-lessen ter bespreking te brengen in de therapie, zal de therapeut een dubbele selectie moeten maken. Ten eerste zal moeten worden uitgemaakt welke bouwstenen van het denken en welke instrumenten voor het zelfstandig leren het interessantste zijn voor het kind. Ten tweede zal binnen elke bouwsteen of binnen elk instrument een selectie moeten worden gemaakt van de ideeën die de therapeut wil aanbrengen.

Voor een zinvol gebruik van Cognet/C.E.A. in de therapie, zal het belangrijk zijn dat de therapeut inspanningen levert om datgene wat in de therapie wordt besproken ook wordt in werking gezet bij de ouders en de leerkrachten van het kind. De therapeut zal hiervoor een netwerk moeten oprichten.